

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

XALQARO ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI

TO'PLAMI
2-QISM

26-27-SENTABR
2025-YIL

Google
Scholar

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK
TEXNOLOGIYALARI**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2025-yil 26-27-sentabr)
2-QISM

JIZZAX-2025

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami – Jizzax: O'zMU Jizzax filiali, 2025-yil 26-27-sentabr. 368-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma'ruza tezlari to'plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo'nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas'ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay'ati a'zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O'ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo'rayev M.M.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezlilarining mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

SOG‘LOM TURMUSH TARZINI RIVOJLANTIRISHDA SAYOHATLARNING O‘RNI

dots. Fayzullayev Sherzod Bahodirovich
O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: O‘shbu maqolada sihat-salomatlikni saqlash va yaxshilashda sayohatlarning ijtimoiy-tarbiyaviy xususiyatlarini o‘rganish va O‘zbekiston tabiatida sayohatbob manzillarining sharoitlari xamda imkoniyatlari, ularning inson salomatligini ta‘minlashdagi o‘rni va ahamiyati, afzalliklari to‘g‘risida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: mahalla, sayohat, sog‘lomlashtirish, turizm, o‘quvchi-yoshlar.

O‘zbekistonda ekologik turizm bugungi kunda keng rivojlanib bormoqda. Zotan, o‘lkamiz tabiatining uziga xosligi ko‘pchilikni hayratda qoldiradi. Bu yerda bir paytning uzida cheksiz saxrolarni xam, baland qorli tog‘lar, vodiy va voxalar, suvi mul daryolarning betakror go‘zalligini ham uchratish mumkin. Mamlakatimizdagi geografik va tabiiy sharoitlar ekologik turizmni rivojlantirish uchun juda qulaydir. Ayniqsa, chet ellik sayyohlar uchun o‘lkamizning boy tarixiy merosi, arxitekturası, arxeologik va monumentap yodgorliklari, tabiat qo‘yniga, jumladan, tog bag‘riga sayoxat, alpinizm, agroturizm kabi turizm turlari juda qiziqarlidir. Ekoturizmning rivojlanishi yurtimizda ilm-fan, ma‘rifat va madaniyatni yanada taraqqiy etgırishda, shuningdek, tabiatni muxofaza qilish, noyob usimliklar va xayvonot dunyosini asrash, bio xilma-xillikni saqlash singari muxim yo‘nalishlarda alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Takidlanganidek sayr-sayohatlar ishtirokchidan faol harakat qilishni (yugurish, yuk ko‘tarish tog‘larga chiqish, turli to‘siqliklardan o‘tish) talab etiladi. Ruhiy salomatlik: Sayohat orqali kundalik hayotdan tanaffus qilish stress va tashvish darajasini kamaytirishi mumkin. Yangi tajribalar va muhitlarga ta'sir qilish miyani rag'batlantirishi, kayfiyatni yaxshilashi va ruhiy farovonlikni oshirishi mumkin.

Sayohat boshqalar bilan bog‘lanish imkoniyatini beradi , yo‘lda yangi odamlar bilan uchrashish yoki oila yoki do'stlar bilan tajriba almashish. Ijtimoiy aloqalarni o'rnatish ruhiy salomatlik natijalarini yaxshilash bilan bog'liq.

Stressni kamaytirish: Sayohat orqali ish mas'uliyatidan yoki boshqa stresslardan voz kechish odamlarga dam olish va batareyalarini zaryad qilish imkonini beradi. Kundalikdan bu uzilish stress darajasini pasaytirishi va dam olishga yordam beradi

Sayohat hayotingizni turli yo‘llar bilan boyitadigan noyob tajribalarni taqdim etadi. Turli madaniyatlarni bevosita boshdan kechirish sizning dunyoqarashingizni kengaytirishi va dunyo haqidagi tushunchangizni oshirishi mumkin. Siz an'anaviy marosimlarga guvoh bo'lishingiz, tarixiy diqqatga sazovor joylarni o'rganishingiz va mahalliy urf-odatlar bilan shug'ullanishingiz mumkin. Muntazam sayohatni turmush tarzingizga kiritish umumiy salomatlik va farovonligingiz uchun uzoq muddatli foyda

keltirishi mumkin. Biroq, sayohat paytida xavfsizlik choralariga rioya qilish, masalan, suvsizlanish, sog'lom ovqatlanish, tez-tez piyoda yurish yoki mahalliy jismoniy faoliyat bilan shug'ullanish orqali faol qolish, sog'lig'ingizga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'minlash muhimdir. Umuman olganda, noyob sayohat tajribalari shaxsiy o'sish, o'z-o'zini kashf qilish va dunyomizning xilma-xilligini chuqurroq qadrlash uchun imkoniyatlar beradi

O'zbekiston sharoitida ishchi xizmatchi, ziyoli va mehnat faxriylari hordiq chiqaradigan dam olish, sog'lomlashtirish maskanlari ko'paymoqda.. Tabiat inom etgan nematlar (manzaralar, oziqalar, dorivor o'simliklar va h.k) va oromgoh sihatgohlardagi sog'lomlashtirish tadbirlari, sayr-sayohatlardan namunalarni namoish etish. Shifokor, jismoniy tarbiya talimi namoyoondalarining, sog'liqni saqlash, ularni umrini uzaytirish omillari haqidagi suhbatlari bilan tanishtirish; Ertalab va kunning yarmida gimnastika mashqlari, harakatli, o'yinlar, yoqimli xamda o'ynoqi raqslarni ijro etish; Oilaviy bo'lib kechki paytlarda hushmanzarali bog'lar, hiyobonlarda sayr qilish. Teleko'rsatuvdagi sog'lomlashtirish mashqlari, sayr-sayohatlarni doimo ko'rib berish, ularni amalda bajarish. Tibbiyot, jismoniy barbiya talimi va badiiy asarlarda tasvir etilgan uzoq umr ko'rishga doir mavzularni o'qish, amal qilish. Xalqimiz, millatimizga erish (noo'xshov noodatiy) bo'lgan bazi bir illatlardan (kiyinish, uyalish, tortinish, dangasalik, zebu-ziynatga botib g'o'ddayib yuurish va h.k) qutilish; Salomatlik yo'lida zarur, ehtiyojlar natijasida sport kiyimlarini kiyish, o'yin maydonlari (turar joylar) va hiyobonlar sayr qilish, yugurish, raqslarga tushish (musiqa ostida) maqsadga muvofiqdir

Bular ichida Zomin, Baxmal, Forish, Chortok, Nurota, Kitob, Shaxrisabz, Urgut, Boysun, Bustonlik va boshka tumanlari boy ekoturistik industriyaga ega. Bu tumanlarda togli zonalarga sayoxatni, shuningdek, sport, ekoturizm va rekreatsiyani, reabilitatsiya va relaksatsiya tadbirlarini rivojlantirish uchun yetarli shart-sharoitlar bor.

O'zbekiston ekoturistik saloxiyatining yana bir uziga xos jixati shundaki, mamlakatimizda tabiatdagi relief shakllarining tog', tekislik, chul, adir, dasht kabi barcha kurinishlari mavjud. Shu urinda aytib utish joizki, ana shunday ekoturistik saloxiyatga ega xududlarning ichki imkoniyatlari, uziga xos ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi, shakllangan infratuzilma va investitsion xususiyatlaridan kelib chiqib, ekoturistik zonalar barpo etish maqsadga muvofiqdir. Bunda maxalliy shart-sharoitlarni xisobga olish, turizm industriyasini rivojlantirishga maxalliy axolini jalb etish katta iqtisodiy foyda berishi mumkin. Yuqoridagilardan kelib chiqib, Respublikamizning xar bir viloyatida turizmni tashkil qilish va uni rivojlantirish imkoniyatlari juda katta ekanligini ta'kidlash lozim. Bunda zamonaviy axborot texnologiyadan foydalanib ish olib borish va sayoxatchilarning didiga mos turistik yunalishlarni va turistik xizmatni tashkil qilishga, yurtimiz ekomadaniyatini kursatib berishga xar bir turistik soxaga daxldor inson uchun zarurdir. Bular respublikamizda ekoturistik xududlar va unda yashovchi axolining iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda muxim axamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdumalikov R., Xoldorov T. Turizm: O'quv qo'llanma. O'qituvchi 1988.
2. Xolliiev I., Ikromov A. Ekologiya: O'quv qo'llanma T.: Mexnat, 2001, 208 b
3. O'zRning "Turizm to'g'risida"gi qonunini T.: 1999. Yangi tahrir. 2019. 18 iyun.

TRANSPORT VOSITALARI HARAKATLANISHINI MONITORING QILISHNING BUGUNGI KUNDAGI AN'ANAVIY HOLATI

**Mustafoev Behzod Farxodovich,
PhD, dots. Kulmuradov Dilshod Istamovich**

Jizzax politexnika instituti
dilshodkulmuradov@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada transport vositalari harakatlanishini monitoring qilishning bugungi kundagi an'anaviy usullari, ularning afzalliklari va kamchiliklari ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, monitoring jarayonida qo'llaniladigan texnologiyalar, an'anaviy nazorat mexanizmlarining samaradorligi hamda ularning zamonaviy raqamli yechimlarga o'tishdagi o'rni ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: transport monitoringi, yo'l harakati xavfsizligi, GPS, yo'l-patrul xizmati, transport logistikasi, nazorat tizimlari.

Kirish. XXI asrda transport vositalarining soni ortib borishi, shahar va hududlararo yo'llarda transport oqimining keskin ko'payishi transport harakatini samarali monitoring qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Transport vositalari harakatini kuzatish nafaqat yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash, balki logistika samaradorligini oshirish, ekologik xavflarni kamaytirish va transport xizmatlari sifatini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi.

Bugungi kunda monitoring jarayonlari ikki asosiy yo'nalishda olib boriladi:

1. An'anaviy monitoring usullari – postlarda turuvchi yo'l patrul xizmati, videokuzatuv kameralari, tezlik o'lchovchi radarlar va nazorat punktlari.

2. Zamonaviy raqamli monitoring – GPS/GLONASS tizimlari, intellektual transport tizimlari (ITS), sun'iy intellekt asosidagi monitoring platformalari.

Maqolada birinchi yo'nalish – ya'ni an'anaviy monitoring usullari bugungi kundagi holati ilmiy jihatdan yoritiladi.

Transport vositalarini monitoring qilishning an'anaviy usullari.

1. Yo'l patrul xizmati faoliyati. O'zbekiston va boshqa davlatlarda transport monitoringining eng qadimiy va keng tarqalgan usuli bu – yo'l patrul xizmati (YPX) tomonidan amalga oshiriladigan nazoratdir. Xodimlar transport vositalarining hujjatlarini tekshiradi, tezlikni radar yordamida o'lchaydi va yo'l harakati qoidalarining buzilishini oldini olishga intiladi.

Afzalliklari:

- inson omili tufayli vaziyatni tezda baholash imkoniyati;
- qoidabuzarliklarga bevosita chora ko'rish;
- yo'l-transport hodisalari sodir bo'lganda tezkor yordam ko'rsatish.